

SUBIECTIVISMUL DIDACTIC ÎN PREDAREA GEOGRAFIEI FIZICE A REPUBLICII MOLDOVA ÎN GIMNAZIILE NAȚIONALE

Gheorghe NICULIȚĂ,

dr., conf. univ.,

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Summary

Physical Geography of the Republic of Moldova has developed as a science in geographical studies in the former USSR. As a separate subject, it has been studied in the schools of the Republic since the 80s of the last century. Several generations had as a source of information the geography textbooks, the content of which changes as information accumulates as a result of scientific research conducted by employees of the Section, then the Institute of Geography of the Academy of Sciences of the former Moldovan SSR. The list of illustrious researchers includes such names as of V. Proca, A. Levadniuc, V. Sofroni, D. Roșcovan, N. Râmbu and others.

The most important part of this subject represents the relief of the region in which our republic is located, owing to the fact that it substantially determines the formation of natural conditions, microclimate, hydrographic network, vegetation and soils. In the socio-economic activity, the man is permanently involved in the study of the relief from the point of view of the establishment of the place of residence, the formation of the localities and their infrastructure. Knowledge of orographic conditions is important for successful land use, crop rotation and irrigation, construction of hydrotechnical objects, transport routes and communication lines. The Physical Geography of the Republic of Moldova has a rich volume of information from the Geomorphology department, the scientific base of which was founded by famous scientists including A. Gherasimov, I. Mescereakov, N. Podobedov etc. The Romanian scientific sources and works of the scientists like I. Donisă, M. Ielenicz etc are also valuable geomorphological information.

Keywords: *the relief of the Republic of Moldova, plains, hills, plateaus*

„Amicus Plato, sed magis amica veritas”. (Aristotel)

Cercetare și discuții

Din discuțiile cu profesorii care predau geografia în școlile naționale (treapta gimnazială și liceală) am constatat că, după părerea lor, conținutul manualelor de *Geografie fizică* este de calitate joasă. Cea mai mare indignare stârnește manualul de *Geografie fizică a Republicii Moldova*. Atenția și interesul nostru în aceste discuții au fost atrase de informația care se referă la tema „Relieful”. În edițiile apărute după anul 2000 ale manualului sus-menționat, elevilor li se

cultivă cunoștințe precum că: „Formele de relief caracteristice sunt podișurile, câmpiile, dealurile și colinele”, „Spațiul dintre râurile Nistru și Prut se încadrează în Podișul Moldovei”.⁹¹¹

În calitate de profesor care predă geografia fizică regională la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” apreciez informația despre formele de relief, promovată și cultivată elevilor moldoveni în manualele editate între anii 2001-2019, ca eronată, desprinsă de baza științifică.⁹¹² A fost o copiere a materialului din edițiile apărute, începând cu cea din anul 2001, și o publicație fără recenzie din partea specialiștilor din domeniul geografiei fizice. Nu putem rămâne indiferenți la nivelul științific scăzut observat în manualele de geografie pentru diferite niveluri/clase. Aceeași situație se constată și în manualele la disciplina „Geografia continentelor și oceanelor”.

Una din sursele de informare despre relieful Republicii Moldova, pentru mai multe generații de studenți și profesori, a fost lucrarea profesorului N. L. Rîmbu „Geografia fizică a RSS Moldovenești”. În această lucrare autorul scrie: „Teritoriul RSS Moldovenești ocupă extremitatea de sud-vest a câmpiei Ruse (Est-Europene), suprafața căreia este o câmpie deluroasă, dezmembrată...”,⁹¹³ ca apoi, în manualul școlar⁹¹⁴, ca autor, să se contrazică și să introducă alte aprecieri: podișuri.

Pentru determinarea calității descrierii reliefului în „Geografia Republicii Moldova” am făcut cunoștință cu edițiile propuse elevilor școlii naționale, începând cu anii 1968-1981 – „Geografia RSS Moldovenești”, sub redacția lui D.A. Mirskii, coautori – I.A. Krupenikov, V.N. Verina ș.a. În acestea, precum și în următoarele ediții ale manualelor de geografie fizică, tema „Relieful” corespunde argumentărilor științifice expuse în mai multe lucrări ale savanților geomorfologi: A.P. Gherasimov, I.A. Meșcereakov, N. C. Podobedov, V. E. Proca, în lucrările lui I.N. Șrira ș.a.

Informația despre relieful Republicii Moldova este bine argumentată în lucrarea „Științe ale naturii. Universul, Pământul, Omul”, autori I.N. Șrira, D.M. Roșcovan, G.S. Plămădeală, N.N. Volontir⁹¹⁵. În compartimentul „Câmpiile și clasificarea lor” autorii definesc clar:

⁹¹¹ Rîmbu N. *Geografia fizică a Republicii Moldova*. Manual pentru casa a VIII-a. Chișinău: Ed. Litera Internațional, 2001. Sochircă V., Odoleanu N., Boboc N., Mihăilescu C. *Geografia fizică a Republicii Moldova*. Manual pentru clasa a VIII-a. Chișinău: Știința, 2008. Boboc N., Odoleanu N., Sochircă, V. *Geografia fizică a Republicii Moldova*. Chișinău: Ed. Știința, 2013. Boboc N., Mihăilescu C., Odoleanu N., Sochircă V. *Geografia fizică a Republicii Moldova*. Chișinău: Ed. Știința, 2019.

⁹¹² Șrira I., Roșcovan D., Plămădeală Gh., Volontir N. *Științe ale naturii. Universul, Pământul, Omul*. Chișinău: Ed. Lumina, 1992.

⁹¹³ Rîmbu N. *Geografia fizică a RSS Moldovenești*. Material didactic pentru studenții facultăților de geografie, Chișinău, 1980, p.14

⁹¹⁴ Ibidem

⁹¹⁵ Șrira I., Roșcovan D., Plămădeală Gh., Volontir N. *Științe ale naturii. Universul, Pământul, Omul*. Chișinău: Ed. Lumina, 1992, p.112

„Câmpiile sunt niște porțiuni aproape plate ale suprafeței uscatului, pe care oscilațiile altitudinilor nu depășesc în medie 200 m, iar trecerea de la ridicături la depresiuni e foarte lentă. Din punct de vedere geologic, ele au o structură omogenă”. În continuare autorii explică: „Se numesc șesuri câmpiile care au înălțimea absolută nu mai mare de 200 m (șesul Mării Caspice, șesul Mării Negre). Înălțimi li se spun la câmpiile care au altitudinea absolută de la 200 până la 500 m (înălțimea Moldovei Centrale, înălțimea Nistrului, înălțimea Tigheciului, înălțimea Podoliei, înălțimea Rusiei Centrale ș. a.). Podișuri sunt câmpiile ridicate ce au înălțimea absolută mai mare de 500 m (podșișurile Siberiei Centrale, Anadâr ș. a.)”.

Descrierea și interpretarea eronată a reliefului republicii începe cu ediția manualului „Geografia fizică a Republicii Moldova” pentru clasa a VIII-a, din anul 2001, autor N. Rîmbu⁹¹⁶. În acest manual, în capitolul IV „Relieful”, paragraful 1 „Particularități generale”, autorul nu respectă criteriile de clasificare expuse în lucrările savanților geomorfologi, nu respectă nici propriile concepții expuse în „Material didactic pentru studenții facultăților de geografie”. Autorul se abate de la propriile convingeri referitoare la relieful țării expuse în acest suport de curs⁹¹⁷, unde menționează: „Teritoriul Republicii Moldova reprezintă o câmpie cu înălțimea în descreștere de la N-V spre S-E cu altitudinea medie de 147 m deasupra nivelului mării. Ea ocupă extremitatea de sud-vest a Câmpiei Europei de Est...”. În manualul „Geografia fizică a Republicii Moldova”⁹¹⁸ autorul scrie: „Câmpia are altitudine maximă în partea centrală a Moldovei – podșișul Moldovei Centrale (dealul Bălănești, 429 m)”. Astfel, „podșișul” se amplasează la poalele, în umbra unui deal. În figura 21, autorul prezintă harta fizică cu următoarele elemente orografice: Podșișul Moldovei Centrale, Podșișul Central Moldovenesc, podșișul Bârladului, podșișul Nistrului, podșișul Podoliei. Toate aceste unități, de fapt, sunt înălțimi. În manualele școlare de geografie fizică destinate elevilor moldoveni găsim și podșișul Valdai, podșișul Rusiei Centrale, deși ele sunt înălțimi cu altitudinea între 270 - 340 m deasupra nivelului mării.

Manualul „Geografia fizică a Republicii Moldova” pentru elevii din clasa a VIII-a, editat în anul 2001, autor N. Rîmbu, este tradus în limba rusă și destinat elevilor din Republica Moldova care studiază în această limbă. Atât în textul manualului, cât și pe harta fizică (figura 22), nu se scrie despre podșișuri ca elemente orografice caracteristice Republicii Moldova. Aici sunt prezentate înălțimi – „vozvâșennosti”: Înălțimea Moldovei Centrale, Înălțimea Bârladului,

⁹¹⁶Rîmbu N. *Geografia fizică a Republicii Moldova*. Manual pentru clasa a VIII-a. Chișinău: Ed. Litera Internațional, 2001.

⁹¹⁷ Rîmbu N. *Geografia fizică a RSS Moldovenești*. Material didactic pentru studenții facultăților de geografie, Chișinău, 1980.

⁹¹⁸ Rîmbu N. *Geografia fizică a Republicii Moldova*. Manual pentru clasa a VIII-a. Chișinău: Ed. Litera Internațional, 2001.

Înălțimea Nistrului, Înălțimea Podoliei. Corect este prezentat Șesul Mării Negre, față de „Câmpia Mării Negre” din manualul editat pentru elevii care studiază în limba română. De aici tragem următoarea concluzie: elevii care studiază geografia fizică în limba maternă se conduc de informație falsă în compartimentul „Relieful”.

În unele raioane din republică este folosit cuvântul „podiș” în expresiile agricultorilor (țăranilor): „mă duc la prășit pe podiș”, adică la ogorul care se găsește pe locul cel mai ridicat, pe un loc de cumpănă. Mai răspândită este expresia „mă duc la deal”, deoarece majoritatea localităților, istoric, au apărut în văi și hârtoape înconjurate de dealuri. Loturile agricole au apărut în rezultatul valorificării naturii pe terenurile din preajmă, pe versanți și dealuri. Cuvântul „podiș” reprezintă un termen popular. El nu poate fi utilizat ca noțiune științifică și aplicat în delimitarea orografică a teritoriului Republicii Moldova.

Bibliografie

1. Boboc N., Mihăilescu C., Odoleanu N., Sochircă V. *Geografia fizică a Republicii Moldova*. Chișinău: Ed. Știința, 2019.
2. Boboc N., Odoleanu N., Sochircă, V. *Geografia fizică a Republicii Moldova*. Chișinău: Ed. Știința, 2013.
3. Mirskii D., Radul M. *Geografia RSS Moldovenești*. Supliment la Geografia fizică a URSS. Chișinău: Ed. Lumina, 1981.
4. Râmbu N. *Geografia fizică a Republicii Moldova*. Manual pentru casa a VIII-a. Chișinău: Ed. Litera Internațional, 2001.
5. Râmbu N. *Geografia fizică a RSS Moldovenești*. Material didactic pentru studenții facultăților de geografie, Chișinău, 1980.
6. Sochircă V., Odoleanu N., Boboc N., Mihăilescu C. *Geografia fizică a Republicii Moldova*. Manual pentru clasa a VIII-a. Chișinău: Știința, 2008.
7. Șrira I., Roșcovan D., Plămădeală Gh., Volontir N. *Științe ale naturii. Universul, Pământul, Omul*. Chișinău: Ed. Lumina, 1992.